

Pierre Rousset:

Krisen vid Taiwansundet: geopolitiska konflikter och taiwanesernas rätt till självbestämmande

[Ur [International Viewpoint](#), 9 september 2022. Översättning från engelska, Göran Källqvist.]

Efter Nancy Pelosis snabbvisit till Taiwans huvudstad Taipei i början av augusti, och efter Beijings ”överreaktion” på det, ökade spänningarna med ett (stort) hack. Även om en invasion av ön aldrig stod på dagordningen, så ökar besöket dynamiken i Asien-Stillahavsregionens militarisering, och konflikten mellan Kina och USA skärps. Men geopolitisk oro får inte överskugga taiwanesernas rätt till självbestämmande. Låt oss utvärdera situationen en månad senare.

Enligt Washingtons protokoll är representanhusets talman Nancy Pelosi statens tredje person, efter president Joe Biden och vicepresident Kamala Harris. Hennes mellanlandning i Taiwan den 2 och 3 augusti, som en del av en rundresa i Asien, hade därmed avsevärd politisk vikt och det förväntades att Beijing skulle reagera.

Det verkar inte som om USA:s härskande kretsar hade godkänt besöket enhälligt – generalstaben ansåg det vara opassande och Joe Biden valde att hålla lite distans¹ – vilket kanske uppmuntrade Xi Jinping att höja tonläget genom att bland annat beordra militärövningar i en omfattning och betydligt aggressivare än vid tidigare tillfällen, i själva verket långt större än vad de flesta observatörer hade förväntat sig. Som den taiwanesiske journalisten Brian Hioe konstaterar, avfyrades faktiskt missiler över Taipei, och kinesiska arméns marina flygstridskrafter trängde längre in i Taiwans flygförsvarszon och havsområde än förut.

Ännu mer talande är att Tokyo och Seoul blev direkt indragna. Missiler träffade Japans exklusiva ekonomiska havszon, vilket det japanska försvarsministeriet fördömde som en medveten handling.² Den kinesiska flottan manövrerade också nära den omtvistade ögruppen Senkaku/Diaoyutai.³ Samma sak skedde utanför den sydkoreanska halvön, i Gula havet och i Bohaibukten.

Genom att angripa dessa två länder, som är hårt engagerade i det amerikanska militärsystemet i regionen (titta speciellt på hur viktiga USA:s baser på ön Okinawa är), så genomförde Beijing, enligt Brian Hioe, en förebyggande aktion för att ge en varning till andra länder i Asien-Stillahavsregionen som är villiga att hjälpa Taiwan. Denna varning kan, enligt Brian Hioes uppfattning, visa sig vara förhastad och uppmuntra dem att hålla ihop mot de kinesiska hoten.⁴

Å ena sidan är den nuvarande krisen mer än de tidigare en aktiv del i en strategisk konfliktdynamik mellan Kina och USA. Å andra sidan befinner sig den ”taiwanesiska frågan” mer än tidigare i centrum för den geopolitiska omställning som innefattar alla stater i regionen, inklusive Indien och

1 *Politico*, 1 augusti 2022, “Pelosi heads to Taiwan despite warnings from Xi and Biden”.

2 Kosuke Takahashi, *The Diplomat*, 5 augusti 2022, [“China’s Live-Fire Drills Near Taiwan Send Ballistic Missiles Into Japan’s EEZ”](#).

3 Senkaku är det japanska namnet på ögruppen, Diaoyutai det kinesiska.

4 Brian Hioe, *New Bloom*, 21 augusti 2022, [“How Should Taiwan Find A Path Out of Regional Escalation?”](#).

Japan.⁵ Denna omställning har börjat men är långtifrån fullständig. Maktfrågorna ser i själva verket inte ut på samma sätt någonstans i Asien. Även om Indien är positivt till den antikinesiska front som Washington kräver, så vägrar de göra samma sak gentemot Ryssland, med vilket de har djupa och historiska samarbetsband.⁶ Samarbetet mellan Japan och Sydkorea är spänt, speciellt med tanke på ett kolonialt förflutet vars minne återuppväcktes av den tidigare premiärministern, den bortgångne Abe Shinzo, och, som den japanske journalisten Karen Yamanaka har visat, den allt större rad av fördrag som finns i Nordostasien – Japan, Sydkorea och USA.⁷

Icke desto mindre har den fjärde krisen i Taiwansundet hittills varit noga balanserade. Vid detta tillfälle var aldrig någon invasion av ön aktuell. Resurser och trupper mobiliserades inte i en omfattning som var jämförbar med den som föregick invasionen av Ukraina. Taiwanerna fortsatte sin dagliga verksamhet som om ingenting hade hänt.⁸ Beijing tillkännagav snabbt att deras stora marin- och flygmanövrer skulle sluta efter 5 dagar.

Men även om de var ”balanserade” så är övningarna i början av augusti en del av en ökande geopolitisk konflikt mellan USA och Kina, speciellt i Asien-Stillahavsregionen. De tyder troligen på att insatserna har höjts och att perioden av spänd regional balans som har bevarats tack vare ”tvetydighet” nu har tagit slut.

Mot ett slut på den situation som rådde tidigare, och som var grundad på ”strategisk tvetydighet”?

Taiwan är de facto en självständig stat, men landet har aldrig förklarat sig vara självständigt, eftersom Washington noga undvek att förklara hur långt dess stöd skulle gå i händelse av en öppen konflikt. Sedan de diplomatiska förbindelserna återupprättades med Folkrepubliken Kina 1979 har USA ”erkänt” att Beijing anser Taiwan vara en kinesisk provins, men har inte skrivit under på denna ståndpunkt.⁹ De diplomatiska texterna lämnar utrymme för olika tolkningar (vilket Kina talar vi om?),¹⁰ de kinesiska och engelska versionerna kan skilja sig åt.

För sin del har KKP under senare år ständigt upprepat sin tolkning av politiken ”Ett Kina” (vilket har lett till att Taiwan är uteslutet från FN:s internationella institutioner)¹¹ och har vidhållit sina territoriella anspråk och regelbundet hållit militära rutinövningar i sundet, men utan att inlåta sig på någon kraftmätning.

5 Karen Yamanaka, 18 augusti 2022, [”Taiwan Strait Crisis: for the right to peace and security in East Asia”](#).

6 Anuradha Chenoy, Rosa Luxemburg Stiftung, 13 maj 2022, [”Why India Won’t Take Sides”](#).

7 Karen Yamanaka, 5 juli 2022, [”Military Alliances Aiming for Another ‘NATO’ in East Asia”](#).

8 Brian Hioe, *The Guardian*, 3 augusti 2022, [”China and the US are facing off – and in Taiwan we are caught between them”](#).

9 Jessica Drun, Centre for Advanced China Research, 28 december 2017, [”One China, Multiple Interpretations”](#).

10 Hela meningen lyder: USA ”erkänner (min kursivering) att alla kineser på ömse sidor om Taiwansundet hävdar att det bara finns ett Kina och att Taiwan är en del av Kina. USA:s regering ifrågasätter inte denna ståndpunkt. Den intygar på nytt sitt intresse av att kineserna själva löser Taiwanfrågan på ett fredligt sätt.” ([Foreign Relations of the United States, 1969–1976, Volume XVII, China, 1969–1972 - Office of the Historian.](#))

USA har varit mot Taiwans självständighet (vilket officiellt skulle innebära att Republiken Kina skulle ersättas av ”Folkrepubliken Taiwan”), men de har också varit mot alla ensidiga förändringar från Folkrepubliken Kinas sida. USA har också genomgående varit diffusa i frågan om ”vilket Kina Taiwan tillhör, Folkrepubliken Kina eller Republiken Kina?” USA:s erkännande av Folkrepubliken Kina 1979 har heller inte förändrat detta. (Denna not har lagts till för klarhets skull, 9 september 17:50.)

11 Det innebär i synnerhet att Taiwan t ex inte är representerat i Världshälsoorganisationen (WHO), trots att dess erfarenheter under Covid-pandemin var ovärderliga, och folkhälsofrågor inte borde hållas som gisslan av en maktkamp.

För många analytiker har denna tvetydiga politik kvar alla sina ”förtjänster”. Den låter USA ge Taiwan medel för att försvara sig, utan att säga huruvida USA:s marina flygstyrkter kommer att göra fler åtaganden i händelse av en konflikt. Efter att ha blivit överspelade av de händelser som följde på Nancy Pelosis ankomst, Xi Jinpings hårdnande regim och diskussionen i Washington om den så kallade Lagen om Taiwanpolitiken, borde enligt deras uppfattning de berörda regeringarna återigen fixa fram förutsättningar för att på nytt kunna tillämpa den tvetydiga politiken.¹² Förslaget är förnuftigt, men utan att vilja föregripa framtiden skulle det innebära en verklig omkastning av den nuvarande dynamiken.

För sin del försöker Erik Chan, ledande specialist som arbetar åt USA:s flygvapen och är utlandsstipendiat vid Global Taiwan Institute,¹³ placera den tredje krisen vid Taiwansundet historiskt. Man måste ta de varningsrop som regelbundet höjs i USA om Kinas kommande globala militära överlägsenhet med en stor nypa salt, eftersom de lämpligt nog tjänar de intressen som Pentagon (som längtar efter budgetökningar) och det militärindustriella komplexet har. Men det är inte Chans poäng. Han går tillbaka till raden av händelser sedan 1989 och det massiva förtrycket av folkliga rörelser i Kina, som har byggt på KKP:s känsla av sårbarhet gentemot Washington: Gulfkriget (1991), den tredje krisen i Taiwansundet (1996), den ”oavsiktliga” bombningen av den kinesiska ambassaden i Belgrad (1999), Solrosrörelsen i Taiwan (2014, se nedan) och den förändring av linjen som Xi Jinping gradvis har genomfört sedan han kom till makten (slutet av 2012): militariseringen av Sydkinesiska sjön (2015), krossandet av mobiliseringarna i Hongkong mot lagen om utlämning av lokalinvånare till Fastlandskina (2019-2020) – allt utan att det har kostat något på internationell nivå – och avslutar:

Jag menar att ”strategisk tvetydighet” är alltmer döende av flera skäl. Först och främst är Xi Jinping inte tillfreds med Folkrepubliken Kinas strategiska tålamod, som var en del av grunden till USA:s strategiska tvetydighet. För det andra tror inte Xi att USA håller fast vid strategisk tvetydighet. För honom är det istället bara strategisk tvetydighet till namnet. Eftersom Folkrepubliken har blivit alltmer aggressiv mot både Taiwan och USA på hela DIME- [diplomati, information, militär och ekonomi] området, har för det tredje den amerikanska regeringen i sin helhet – och i synnerhet kongressen – blivit betydligt mer positivt inställd till Taiwan. För det fjärde är USA:s strategiska tvetydighet också tänkt att avskräcka Taiwan från att formellt försöka bli självständigt. Det är inte längre relevant eftersom Folkets befrielsearmé nu är fullt tillräcklig som avskräckningsmedel.

I och med att Xi nästan säkert kommer att fortsätta sitt fälttåg av tvång och juridisk krigföring mot Taiwan, kommer trycket mot strategisk tvetydighet att bli allt större i USA, något som visar sig i förslag som Lagen om Taiwanpolitiken.

Således har vi hamnat i en ”grå zon” mellan krig och fred, där Beijing litar till fortsatta militära hot istället för diplomatiska överenskommelser för att avråda Taipei från att förklara sig självständigt. Det tar för närvarande formen av dold drönarkrigföring, först med civila drönare och därefter militära. Den 1 september sköt Taiwan för första gången ner en kinesisk drönare nära Lejonön, en taiwanesisk försvarsutpost nära Xiamen på det kinesiska fastlandet. Några dagar senare gick en militär drönare, beledsagad av 8 flygplan, in i Taiwans luftförsvarszon, utan att gå in i taiwanesiskt luftrum.

12 John Feffer, Foreign Policy in Focus, 10 augusti 2022, ”[Taiwan and the Virtues of Ambiguity](#)”.

13 Mercy Kuo, *The Diplomat*, 5 augusti 2022, ”[US-China-Taiwan Tensions: New Status Quo? Insights from Eric Chan](#)”.

I slutet av augusti varnade försvarsministeriet i Taipei för att taiwanesiska trupper skulle slå tillbaka om kinesiskt flyg eller örlogsfartyg korsade den nautiska gränsen 12 sjömil. Deras beredskap för konflikt är troligen ojämn. Militärbudgeten ökar stadigt (med 12,9% per år till totalt 415,1 miljarder dollar). Biden-administrationen har just tillkännagivit en vapenförsäljning på 1,1 miljarder dollar till Taiwan (sjömålsmissilen Harpoon, jaktroboten Sidewinder, logistiskt stöd till radarövervakning, etc.). Samtidigt har Washington och Taipei beslutat att inleda formella handelsförhandlingar, närmare bestämt med målet att garantera motståndskraftiga leveranskedjor för i synnerhet halvledare. Dessa åtaganden fördöms givetvis av Beijing.

Men det har börjat uppstå meningsmotsättningar mellan höga militära tjänstemän och president Tsai avseende öns strategiska förberedelser. Den sistnämnde måste lösa en svår ekvation: uppvisa hårdhet utan att oroa befolkningen eller få ansvaret för en möjlig upptrappning, samtidigt som han måste lugna de som ansöker om invandring eftersom landet behöver ett stort inflöde av arbetskraft för att stöda ekonomins utveckling.

Kampen mot krig är fortfarande av betydelse

Det är meningslöst att försöka komma på vem som rubbade den tidigare ”tvetydighetsbalansen”. Xi Jinping bidrog själv till det när han högt och tydligt förkunnade att ön skulle återerövas under hans presidentskap (alltså under den närmaste framtiden), om nödvändigt med våld. Idag är taiwaneserna gisslan i en geopolitisk konflikt som de inte har att göra med. Den nuvarande sundkrisen är inte orsaken till de ökade geopolitiska spänningarna mellan USA och Kina, utan snarare en konsekvens av dem. I detta globala sammanhang har Taiwanfrågan förvisso en speciell betydelse, på grund av hur det ligger mitt i den ultramilitariserade Syd kinesiska sjön, dess ekonomiska tyngd och dess teknologiska framgångar, som är orimligt stora i förhållande till dess storlek (23 miljoner invånare).

Från provokation till provokation, från sanktion till sanktion, inleds en infernalisk spiral av militarisering och en ny kapprustning. Washington stärker varaktigt sin militära närvaro utanför Taiwan. Den japanska regeringen siktar på att fullborda sin upprustning (inklusive kärnvapen) och deltar aktivt i stora marina flygstridsövningar med USA, som samtidigt stärker sitt samarbete med Australien. Kina deltar i stora militärmanövrer i Sibirien. Samtliga stater betraktar handlingar som vidtas av deras motståndare som aggressiva och sina egna som defensiva.

För sin del har den indiska regeringen fördömt Beijings ”militarisering av Taiwansundet”. En olöst konflikt om gränsdragningen i Himalaya har sedan länge ställt Indien och Kina mot varandra, och militära sammanstötningar är återkommande. De är också indragna i en kamp om regionalt inflytande, som speciellt har utkristalliserat sig i Sri Lanka. Men det här är första gången som New Delhi ingriper på dessa villkor specifikt med avseende på Taiwansundet.¹⁴

För inte så länge sedan – i synnerhet 2014, då Xi Jinping redan satt vid makten – hade Beijing och Washington ett komplicerat förhållande av konkurrens och samarbete.¹⁵ Det är särskilt svårt att försöka förutsäga framtiden idag, men det är svårt att se hur vi skulle kunna återgå till ett sådant geopolitiskt scenario nu!

Medan Xi Jinping har gjort återerövringen av Taiwan till en verklig symbol för sitt presidentskap, är

¹⁴ Helen Davidson, *The Guardian*, 29 augusti 2022, ”[India accuses China of ‘militarisation of the Taiwan Strait’ as row over navy vessel grows](#)”.

¹⁵ Se Pierre Rousset, 8 december 2014, ESSF, ”[La Chine, deuxième puissance mondiale](#)”.

större delen av den politiska klassen i USA enad i denna fråga. Icke desto mindre verkar det svårt att förutspå hur den regimkris som USA genomgår kan påverka Washingtons politik i Sydkinesiska sjön.

Taipei har blivit en mycket populär plats för valda amerikanska politiker att besöka, speciellt medlemmar i det republikanska partiet (som stödde demokraten Nancy Pelosi initiativ). De här resorna kan ta en ärligt talat märklig vändning, som för senator Marsha Blackburn, en av Donald Trumps ivriga anhängare. Under ett möte med president Tsai Ing-wen kallade hon Taiwan ett självständigt land, en rejäl diplomatisk blunder (Tsai undviker sådana anmärkningar). Hon besökte också Minnesmuséet över Chiang Kai-shek, trots att värdlandets härskande parti, Demokratiska progressiva partiet, (med goda skäl!) anser att han införde en särskilt diktatorisk regim på ön.¹⁶

Under nuvarande förhållanden säger få taiwaneser idag att de vill ha en formell självständighetsdeklaration. Skulle yttersta högern i USA kunna försöka stärka ”ultralägrer”? Det vore att leka med elden.

Konflikten mellan det som har blivit världens andra världsmakt (Kina) och den etablerade stormakten (USA) har gått in i en ny fas. Frågeställningen idag är inte att ”välja sida” inför en sådan konfrontation. Konsekvenserna för mänskligheten av en sådan sammandrabbning skulle vara katastrofala, och i sin tur (efter Rysslands invasion av Ukraina) förvärra klimatkrisen betydligt.

Det är mer än någonsin nödvändigt att förstärka en stor enad antimilitaristisk rörelse (där den finns) och återupprätta den (där så inte är fallet), med särskilt perspektiv på att demilitarisera och avskaffa kärnvapen i konfliktzonerna, till att börja med Sydkinesiska sjön.¹⁷

I Nordostasien (Japan och Sydkorea), Sydostasien och Sydasiien (som omfattar både pakistanier och indier) finns det sådana rörelser. Om det inte redan har gjorts så bör mobiliseringarna mot den globala uppvärmningen aktivt ta med antikrigsdimensionen, så att den sistnämnda i sin tur åter får en verkligt internationell dimension.

En nödvändig solidaritet med taiwaneserna

Slutligen, och det är inte den minst viktiga frågan, får de geopolitiska insatserna inte göra att vi glömmer solidariteten med taiwaneserna.

Öns komplicerade historia skiljer sig klart från Fastlandskinas historia.¹⁸ På Mao Zedongs tid erkände det kinesiska kommunistpartiet under lång tid dess självständighet, innan denna fråga blev central under kampen mot Chiang Kai-sheks Kuomintang (KMT).¹⁹

Tidigare var ön bara under väldigt kort tid och ojämnt förenad av en kinesisk kejsardynasti – och dessutom kan en urgammal bestämmanderätt (verklig eller sagoomspunnen) i sig själv aldrig rättfärdiga aktuella territorialanspråk. De obebodda reven och holmarna i Kinesiska sjön användes av regionens samtliga fiskare, och ”upptäckten” av ett ålderdomligt kinesiskt mynt (kanske lämpligt begravt där av de nationalistiska historiker som grävde fram det) förändrar ingenting, rättfärdigar på

16 Brian Hioe, *New Bloom*, 30 augusti 2022, ”[Marsha Blackburn Raises Eyebrows with Chiang Kai-Shek Tweets During Taiwan Visit](#)”.

17 Karen Yamanaka, 18 augusti 2022, ”[Taiwan Strait Crisis: for the right to peace and security in East Asia](#)”.

18 Brian Hioe, *The Guardian*, 18 augusti 2022, ”[Don't believe China's convenient historical tales. Taiwan belongs to the Taiwanese](#)”.

19 Gerrit Van Der Wees, *The Diplomat*, 3 maj 2022, ”[When the CCP Thought Taiwan Should Be Independent](#)”.

intet sätt att Beijing tar hela denna havszon ”i besittning”.

Taiwan är inte en ”klippa” (ett olyckligt uttryck som Noam Chomsky använde under en intervju nyligen, i motsättning till kommentarer som han tidigare har gjort)²⁰ utan ett land. Det som betyder något är folkets *nuvarande* uppfattning, och det ser sig inte som en del av Xi Jinpings Kina. Det är inte bara opinionsundersökningar som visar detta,²¹ utan det bekräftas också av den nuvarande historien:

När Chiang Kai-sheks Kuomintang drog sig tillbaka till ön med vapen och packning så införde de en diktatur mot den lokala befolkningen. När Kina gjorde sin borgerliga kontrarevolution blev KKP och KMT, gårdagens svurna fiender, två totalitära partier som intrigerade för att förtrycka och suga ut öns befolkning. 2014 utlöste undertecknandet av ett frihandelsavtal mellan Kina och Taiwan en studentledd revolt som kallades Solrosrörelsen (eller 318-rörelsen), som genomförde en 24 dagar lång ockupation av det lagstiftande Yuan (parlamentet) och en demonstration med en halv miljon deltagare till stöd. Trots förtrycket inleddes då en djupgående demokratiseringsprocess som till sist ledde till upprättandet av en borgerligt demokratisk regim som är mer demokratisk än de som existerar i många västländer.

Inledningsvis hoppades Xi Jinping att återta makten genom att utnyttja KMT:s nätverk, och ställde stora ekonomiska framsteg i utsikt och föreslog lösningen ”ett land, två system” likt det som hade upprättats i Hongkong efter att den tidigare brittiska kolonin hade återlämnats (1997). Om Taiwan formellt skulle integreras i Folkrepubliken så skulle det visserligen förlora sin suveränitet på vissa viktiga områden (utrikes- och militärpolitiken, etc.) men skulle få behålla sin politiska och juridiska regim, sina medborgerliga friheter. Detta löfte förlorade all förmåga att övertyga när Xi själv rev upp avtalen och inledde en politik av påtvingad ”normalisering” som ledde till att Beijing upprättade en diktatorisk kontroll över den ”speciella administrativa zonen” (det officiella namnet på Hongkongs territorium).²²

När Xi Jinping inte kunde övertyga öns befolkning med hjälp av morötter och några piskor, tog han till grova militära hot. Med detta erkänner han själv att taiwaneserna egentligen inte har någon intresse av hans regim!

20 Brian Hioe, *New Bloom*, 8 augusti 2022, ”[Jacobin features Noam Chomsky and Vijay Prashad labeling Taiwan a 'Rock', again ignores Taiwanese voices](#)”.

21 Enligt undersökningar nyligen föredrar 80% av befolkningen att bevara det nuvarande läget i en eller annan form, medan bara 1,3% är för ett omedelbart enande med Kina. Brian Hioe, *The Guardian*, 18 augusti 2022, ”[Don't believe China's convenient historical tales. Taiwan belongs to the Taiwanese](#)”.

22 Frank Ching, *Courrier international*, 28 september 2019, ”[Contestation. Les Taïwanais compatissent avec Hong Kong](#)”.